



در این سرفصل همچنین می خوانید:

۴۵ تولید و اشتغال صنعتی

۴۶ قانون اصل

۴۷ رابطه شکننده

پایین بودن سقف تسهیلات

پایین بودن سقف مبالغ تسهیلات تخصیصی توسط بانک‌های دولتی باعث روی آوردن به سقف خریداری مدت‌دار یا اخذ تسهیلات از بانک‌های غیردولتی شده است که در این حالت، به جهت دریافت کارمزد بیشتر، باعث افزایش هزینه‌ها می‌شود. یکی از دلایل این مسأله، صدور بخشنامه بانک مرکزی به کلیه بانک‌های دولتی، مبنی بر کاهش سقف تسهیلات سرپرستی بانک‌ها و شعب است که موجب تشدید بحران نقدینگی واحدهای تولیدی شده است. از سوی دیگر، از زمانی که نرخ سود تسهیلات اعطایی بانک‌های دولتی کاهش پیدا کرده، ظاهراً به تبع آن، به دلیل کاهش منابع بانک‌ها از محل جذب سپرده‌ها، تسهیلات اعطایی به واحدهای تولیدی و خدماتی نیز به نحو چشمگیری تقلیل یافته است. نکته دیگر این است که در اجرای قانون تسهیلات طرح‌های زود بازده (SME)، بخش قابل توجهی از منابع بانک‌ها به این نوع تسهیلات تکلیفی اختصاص یافته و در نتیجه، اثر مستقیمی در کاهش تسهیلات واحدهای تولیدی و خدماتی معمول کشور گذاشته است. توقف اعطای تسهیلات از محل طرح‌های اشتغال‌زا و زود بازده، حتی در مواردی که طرح به تصویب سازمان صنایع رسیده است، مشکلاتی را به وجود آورده است.

تشریفات پرداخت تسهیلات

بانک‌ها به منظور بالا بردن نسبی منابع خود و ایجاد محدودیت در مقابل تقاضاهای جدید، سقف پرداخت تسهیلات را ۸ تا ۱۰ برابر متوسط مانده موجودی حساب مشتری در هر دوره پرداخت وام، تعیین کرده‌اند. مفهوم این اقدام آن است که واحد درخواست‌کننده باید بخشی از منابع خود را در حساب بانکی به منظور اخذ تسهیلات بلااستفاده نگهدارد؛ در حالی که اگر واحد تولیدی، منابع آزاد و بلااستفاده داشته باشد، دیگر چه نیازی به اخذ تسهیلات دارد. همچنین، در مورد دریافت اسناد مدت‌دار که قبلاً ۱۰ درصد آن پرداخت و اسناد دریافت می‌گردید، بانک مرکزی از آذر ماه، بخشنامه‌ای صادر نموده که ۱۰ درصد هم در موقع دریافت اسناد گرفته شود؛ در حالی که تا سررسید پرداخت به فروشنده خارجی، هیچ‌گونه وجهی

مشکلات پولی و بانکی واحدهای صنعتی

زمین‌گیری

علیرغم رشد قابل قبول، اگر - با سرعت - راهکاری برای مشکلات پولی و ارزی صنعت چاره‌اندیشی و اجرا نشود، صنعت کشور - خصوصاً بخش خصوصی - زمین خواهد خورد.

بخش صنعت و معدن، به عنوان یکی از بخش‌های مولد اقتصاد ایران، می‌تواند نقش بسزایی در تولید ملی، اشتغال، بهره‌وری و رشد اقتصادی کشور داشته باشد. لذا اتخاذ تدابیری که بتواند زمینه‌ساز رشد و شکوفایی این بخش از اقتصاد گردد، می‌تواند قسمت قابل ملاحظه‌ای از مشکلات پیش روی این صنعت را کاهش دهد. بر این اساس، با توجه به فرا رسیدن روز صنعت و معدن در دهم تیر ماه، کنفدراسیون صنعت ایران، با همکاری ماهنامه «اقتصاد ایران»، به بررسی پاره‌ای از مشکلات پیش روی بخش صنعت و معدن کشور پرداخته که از منظر خوانندگان ماهنامه می‌گذرد.

بدهی‌های معوقه، عمدتاً ناشی از کاهش یا عدم تمدید سقف اعتباری نزد بانک‌ها است و این در حالی است که درخواست مجدد تسهیلات بانکی به دلیل بدهی معوقه مورد تصویب قرار نمی‌گیرد و این واحدها برای بازپرداخت، تحت فشار قرار می‌گیرند. در این رابطه، اجرای تصویب‌نامه ناظر بر رفع توقف واحدهای اقتصادی به علت بدهی‌های معوقه، می‌تواند چرخه تولید نهادهای صنعتی و تولیدی را به کار اندازد که متأسفانه، به بانک‌های عامل ابلاغ نشده است. از طرفی، بانک‌ها در مورد بخشودگی جرایم به تعهدات خود عمل نکرده و این مورد، نوعی بلا تکلیفی در سامان‌دهی بازپرداخت بدهی‌های بخش خصوصی به بانک‌ها به وجود آورده است. البته باید به این نکته اشاره کرد که این عمل، طبق دستور بانک مرکزی مبنی بر سخت‌گیری برای وصول مطالبات صورت می‌گیرد که با سخت‌گیری‌های مضاعف مسؤلان شعب بانک‌ها همراه و باعث شده بسیاری از اقدامات صاحبان صنعت، تا پرداخت کلیه بدهی‌ها معوق شود. مطلب دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد، بحث جرایم مالیاتی است. در این رابطه باید توجه داشت که اخذ جرایم دیرکرد مالیاتی، تجمیع عوارض و بیمه به میزان ۲/۵ درصد روز شمار از شرکت‌های تولیدی - با توجه به رکود اقتصادی - فشارهای مضاعفی را بر دوش این واحدها وارد می‌نماید.

تغییر ناگهانی قوانین و مقررات، اعمال سلاقی شخصی، بالا بودن هزینه عوامل تولید در اقتصاد کشور و مسایلی از این قبیل، واحدهای تولید را با مشکل تأمین نقدینگی و سرمایه، به خصوص برای سرمایه در گردش و طرح‌های توسعه خود مواجه ساخته است. شرایط و محدودیت‌های ایجاد شده ناشی از تحریم‌های بین‌المللی نیز مزید بر علت شده است. از دیگر مشکلات صنعتگران، دریافت تسهیلات ارزی (به عنوان مثال یورو) است که خود را در دو بُعد نمایان می‌سازد. اول این که به علت برداشت‌های مکرر دولت از حساب ذخیره ارزی، سهم بخش خصوصی و غیردولتی به شدت کاهش یافته است. مشکل دیگر از آنجا ناشی می‌شود که هنگام اخذ این نوع تسهیلات، قیمت ارز پایین است ولی هنگام سررسید تسهیلات، قیمت ارز (به ریال) افزایش قابل ملاحظه‌ای یافته و این امر باعث افزایش هزینه‌های واحدهای تولیدی می‌شود. لذا باید با تصویب ضوابطی، ضمن رعایت انضباط ارزی و پولی توسط دولت، بازپرداخت تسهیلات ارزی به صورت ریالی و بر مبنای نرخ زمان استفاده از تسهیلات محاسبه شود.

بدهی‌های معوق و جرایم دیرکرد

از دیگر مشکلات بخش صنعت می‌توان به مشکلات ناشی از بدهی‌های معوقه بانکی اشاره کرد. افزایش

توسط بانک پرداخت نمی‌گردد و عملاً ۲۰ درصد از منابع مالی خریدار در بانک بلوکه می‌شود که در شرایط فعلی، برای واحدهای تولیدی هزینه‌زا شده است.

از طرف دیگر، درخواست تضمین‌های سنگین برای تسهیلات، از مشکلات دیگر پیش‌رو است و مشکل زمانی حادث می‌شود که اکثر تضمین‌های درخواستی برای تسهیلات یا اعتبارات اسنادی، سفته است. ولی سفته با ارزش بالاتر از ۱۰۰ میلیون ریال وجود ندارد. به موازات، نیاز به اخذ امضای فراوان از مشتریان در هر یک از مراحل افتتاح حساب یا اخذ تسهیلات یا گشایش اعتبارات اسنادی که بعضاً به جای یک یا دو امضا، تعداد آنها به ۲۰ تا ۵۰ امضا می‌رسد، از دیگر مشکلات مالی امروز صنعت است. علاوه بر این مسایل، اصرار بانک‌ها به انجام بازرسی کالاهایی که جزو استاندارد اجباری نیستند، صرفاً به دلیل آن که کالا دارای ارزش بالایی است، موجب طولانی شدن روند واردات، کاهش سرعت عمل، افزایش هزینه‌ها و بالا رفتن قیمت تمام شده می‌گردد.

نرخ و نوع ارز

از جمله مسایل و مشکلات پیش روی واحدهای صنعتی، تغییرات ناگهانی مقررات و آیین‌نامه‌ها از جمله تغییر نوع ارز واردات از دلار به یورو است که باعث تحمیل هزینه‌های مالی به واحدها شده است. علاوه بر این، مبنا قراردادن یورو، زبان قابل ملاحظه‌ای در بخش صادرات ایجاد کرده است، چرا که فروش محصولات بر پایه دلار بوده و انتقال وجه بر پایه یورو انجام می‌شود که باید تفاوت قابل ملاحظه‌ای در تبدیل دلار به یورو پرداخت شود. باید یاد آور شد که ثابت نگهداشتن نرخ تسعیر دلار توسط بانک مرکزی در شرایط فعلی، باعث افزایش هزینه سرمایه‌گذاری ثابت یا تأمین مواد اولیه، ملزومات مصرفی و قطعات یدکی وارداتی شده است و این مشکل، با اعمال محدودیت در پرداخت وام دلاری از سوی بانک مرکزی نیز همراه است.

الزامات جدید بین‌المللی

به گزارش مشترک کنفدراسیون صنعت ایران و واحد اطلاعات و اخبار ماهنامه «اقتصاد ایران»، در شرایط حاضر، عدم همکاری بانک مرکزی با بانک‌های خارجی، محدودیت‌های بسیاری برای تولیدکنندگان ایجاد کرده است. در صورتی که بانک مرکزی اجازه دهد، بعضی از بانک‌های کشورهای خارجی حاضرند ماشین‌آلات را تا مدت حتی ۸ سال با بهره ۳/۵ درصد تحویل نمایند و بعضی از شرکت‌های طرف معامله شرکت‌های ایرانی تاکنون حاضر به همکاری با دریافت برات بودند یا به صورت LCهای ۱/۵ و یکسان، مواد اولیه را تحویل می‌دادند که تمامی این شرایط، متأسفانه به دلیل عدم همکاری بانک مرکزی با بانک‌های خارجی از واحدهای تولیدی سلب شده است. از سوی دیگر، نباید تأثیر تحریم‌های بین‌المللی را از نظر دور داشت. شرایط ناشی از تحریم‌های بین‌المللی، باعث عدم قبول اعتبار اسنادی گشایش شده توسط بانک‌های ایرانی در بسیاری از بانک‌های خارجی شده است که منجر به

خرید نقدی می‌شود و عدم پذیرفتن LC شرکت‌های ایرانی از سوی طرف‌های تجاری همانند چین، کره، مالزی و سنگاپور، باعث افزایش مشکلات شده است. لازم به ذکر است که اعمال این محدودیت‌ها توسط طرف‌های اروپایی، از خیلی پیش‌تر شروع شده بود. در شرایط کنونی، بهترین روش تأمین مالی، استفاده از ریفاینانس (Refinance) است که طی دو سال گذشته، خطوط ریفاینانس تحت تأثیر مسایل سیاسی به شدت با محدودیت مواجه شده است. بهره‌های خطوط ریفاینانس، حداکثر حدود ۷ تا ۸ درصد هزینه دارد که به دلیل بسته شدن این خطوط، واحدهای تولیدی با افزایش هزینه بهره (بالغ بر ۱۶ درصد) مواجه شده‌اند و این امر موجب کاهش قدرت رقابت‌پذیری تولیدکنندگان شده است. ■

تولید و اشتغال صنعتی

اکثر شاخص‌های بخش صنعت و معدن در سال‌های اخیر، روند روبه‌رشدی داشته است. اما پیش‌بینی ماهنامه، از کاهش آهنگ رشد حکایت می‌کند.

- **اشتغال در کارگاه‌های بزرگ:** برای محاسبه شاخص اشتغال کارکنان متوسط ماهانه، تعداد کارکنان هر صنعت در سال مورد بررسی، به میانگین ماهانه تعداد کارکنان همان صنعت در سال پایه تقسیم می‌شود. به گزارش «اقتصاد ایران»، این شاخص، بعد از یک دوره رشد تا سال ۸۰ و رسیدن به ۱۱۰/۴، روند کاهشی به خود گرفته و در سال ۸۵ به ۱۰۱/۳ رسیده است. البته این شاخص در سال ۸۵ نسبت به ۸۴، ۴/۲ واحد درصد رشد نشان می‌دهد.
- **مزد و حقوق و مزایای سرانه (بعد از تعدیل):** برای محاسبه این شاخص، حجم کل پرداخت‌ها بابت مزد، حقوق و مزایا و هرگونه پرداختی به کارکنان کارگاه‌ها (از جمله پاداش پایان خدمت یا پرداخت بابت بازخرید) بر شاخص اشتغال تقسیم شده و حاصل در ۱۰۰ ضرب می‌گردد و سپس، توسط شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی تعدیل می‌شود. به پیش‌بینی «اقتصاد ایران»، این شاخص در سال ۸۶ به حدود ۱۸۲ رسیده است.
- **بهره برداری از واحدهای جدید صنعتی و توسعه واحدهای موجود:** تعداد واحدهایی که پس از موفقیت در تولید، موفق به اخذ پروانه بهره‌برداری شده و رسماً کار خود را شروع کرده‌اند، در سال ۸۴ با یک جهش ۲۲/۳ درصدی نسبت به سال ۸۳ مواجه بوده و در سال ۸۵ به ۶,۷۶۴ فقره افزایش یافته است. از سوی دیگر، میزان سرمایه‌گذاری انجام شده جهت اتمام و بهره‌برداری از واحدهای صنعتی نیز در سال ۸۵ نسبت به ۸۴ یک جهش ۲۹ درصدی را نشان می‌دهد. این میزان در سال ۸۵، ۷۱ هزار و ۱۷۳ میلیارد ریال بوده است، ضمن این که، با بهره‌برداری از این واحدها در سال مذکور، برای ۱۲۶ هزار و ۱۵۵ نفر اشتغال ایجاد شده است.
- **تسهیلات سیستم بانکی:** تسهیلات اعطایی سیستم بانکی به بخش صنعت و معدن که توسط بانک صنعت و معدن پرداخت شده است، از سال ۸۴ سیر صعودی به خود گرفته است به طوری که این تسهیلات در سال ۸۵ نسبت به سال قبل از آن ۱۰۳/۶ واحد درصد بیشتر شده است و از ۳ هزار و ۷۸۰ میلیارد ریال در سال ۸۴ به ۷ هزار و ۶۹۷ میلیارد ریال افزایش پیدا کرده است. گفتنی است، این تسهیلات شامل پرداخت در قالب عقود اسلامی، سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی می‌باشند.

شاخص‌های بخش صنعت و معدن

معیار	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶*
شاخص تولید	۱۷۶/۰	۲۲۰/۶	۲۴۶/۹	۲۵۸/۰	۲۹۰/۵	۳۱۰/۰
شاخص اشتغال	۱۱۰/۴	۱۰۶/۳	۱۰۲/۶	۹۷/۲	۱۰۱/۳	۱۰۰/۴
کارگاه‌های بزرگ صنعتی (۱۳۷۶=۱۰۰)	۱۳۸/۰	۱۴۸/۳	۱۵۷/۰	۱۶۷/۱	۱۷۷/۰	۱۸۲/۰
تعداد کارگاه‌های با بیش از ۱۰۰ کارکن	۱,۴۰۵/۰	۱,۳۷۵/۰	۱,۳۳۷/۰	۱,۴۰۷/۰	۱,۴۵۸	۱,۴۹۲
پروانه بهره‌برداری از واحدهای جدید صنعتی و توسعه واحدهای موجود	۴,۱۴۷	۴,۲۸۲	۴,۹۲۶	۶,۰۲۵	۶,۷۶۴	۶,۸۰۶
سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	۱۸,۰۵۹/۰	۲۸,۸۷۵/۰	۴۹,۳۴۸/۰	۵۵,۱۸۱/۰	۷۱,۱۷۲/۷	۷۶,۷۶۳/۵
اشتغال (نفر)	۷۷,۲۹۶	۱۱۳,۳۲۲	۱۲۹,۸۳۴	۱۲۱,۳۱۹	۱۲۶,۱۵۵	۱۳۵,۰۰۰
تولیدات منتخب صنعتی و معدنی	۷,۴۷۷/۰	۷,۹۹۱/۰	۸,۹۹۰/۰	۹,۶۰۳/۶	۱۰,۱۹۹/۶	۱۰,۶۳۵/۰
پتروشیمی (هزار تن)	۱۳,۱۰۹/۳	۱۳,۹۶۸/۸	۱۵,۰۷۰/۰	۱۵,۷۵۶/۰	۱۵,۱۸۲/۰	۱۵,۵۰۰/۰
سیمان (هزار تن)	۲۸,۴۳۳/۰	۲۹,۷۸۳/۰	۳۲,۱۹۵/۰	۳۲,۶۳۴/۰	۳۵,۳۰۸/۰	۳۷,۱۳۸/۰
تسهیلات پرداختی بانک صنعت و معدن	۷۳۵/۷	۶۰۶/۹	۳,۱۰۰/۰	۳,۷۷۹/۷	۷,۶۹۷/۰	۶,۸۰۲/۳

* ارقام سال ۱۳۸۶ برآورد و پیش‌بینی «اقتصاد ایران» است.
استخراج: واحد تحقیقات ماهنامه «اقتصاد ایران» از آمارهای بانک مرکزی.